

Aktuální otázky preprimárního a primárního vzdělávání – zpráva z mezinárodní vědecké konference

Pracovníci katedry pedagogiky primárního a alternativního vzdělávání Pedagogické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě uspořádali 14. 1. 2010 mezinárodní vědeckou konferenci **Aktuální otázky preprimárního a primárního vzdělávání** v návaznosti na výzkumný projekt APVV-0026-07 Profesia „učitel preprimárnej edukácie a učiteľ primárnej edukácie v dynamickom poňatí“. Zúčastnili se jí kolegyně a kolegové z pedagogických a filozofických fakult českých univerzit, učitelky a ředitelky MŠ, absolventi i současní studující studijních oborů pořádající katedry, také zástupci České školní inspekce. Konference měla mezinárodní charakter, téměř polovina účastníků byla z Polska a ze Slovenska.

Cílem jednání konference bylo (1) analyzovat a reflektovat průběh edukace dítěte v MŠ, v přípravné třídě ZŠ, v ZŠ, v rodině i v jiném prostředí a situaci dítěte v ní; (2) identifikovat otázky spojené s přípravou dítěte na vstup do povinného vzdělávání a navrhnout jejich řešení a (3) reflektovat přípravné vzdělávání budoucích učitelek MŠ, učitelů ZŠ a jejich připravenost pro praxi z pohledu postupující kurikulární reformy v ČR.

Po přivítání účastníků konference děkanem Pedagogické fakulty OU docentem Dr. J. Malachem, CSc., vystoupila jako první hlavní referující prof. PhDr. M. Rabušicová, Dr., členka výkonného výboru OMEP a viceprezidentka pro Evropu z Ústavu pedagogických věd Filozofické fakulty MU v Brně. Informovala účastníky o edukaci poskytované dětem předškolního věku zejména v Evropě, o zařazení profesionálních pracovníků věnujících se dětem této věkové kategorie v systému vzdělávání v různých státech světa a informovala přítomné o činnosti OMEP.

Prof. PhDr. B. Kasáčová, CSc., z Pedagogické fakulty UMB v Banské Bystrici, hlavní řešitelka projektu, v jehož rámci byla konference uspořádána, na základě odkazu a analýz historických zkušeností v učitelství pro MŠ prezentovala úvahy a postupující přípravu návrhu profesního standardu učitelek MŠ na Slovensku.

Dr. A. Kruszewska-Skowrońska z Akademii IJD w Częstochowie ve svém příspěvku informovala o současné školské reformě v Polsku týkající se urychlení vstupu sedmiletých dětí do ZŠ o rok, probíhající ve třech fázích. Seznámila přítomné s problémy, které byly v této záležitosti polskou odbornou i laickou

veřejností identifikovány, uvedla, jak byly v průběhu procesu řešeny, formulovala zkušenosti a vyvodila návrhy.

Poslední z hlavních referujících prof. PhDr. L. Ries, CSc., z pořádající katedry PedF OU v příspěvku o duchovním směřování výchovy přítomné zavedl do hodnotového vnímání světa a k možnostem zprostředkování hodnot dětem předškolního věku zejména prostřednictvím pohádky.

Naplnování cílů konference pak probíhalo jednáním v sekcích. V sekci tematicky zaměřené na **Dítě a kurikulum v preprimárním vzdělávání** se domácí i zahraniční účastníci vzájemně informovali o zavádění programových změn do edukace, konfrontovali zkušenosti ve školách na Slovensku, v Polsku a v ČR a jejich zvládání učiteli MŠ. Školy ve všech třech zemích vzdělávají podle školního kurikula, jež zpracovávají podle svých podmínek. Legislativní ukotvení je však v každé zemi specifické a implementace do praxe vyžaduje značné úsilí učitelů a ředitelů. Bohatá diskuse se rozvinula k otázce rodových stereotypů v životě dítěte předškolního věku.

Sekce **Učitel a jeho profese v preprimárním vzdělávání: aktuální problémy a profesní příprava** nabídla široké spektrum příspěvků akademických pracovníků i učitelů z praxe, jež řešily otázky kurikula, inovativní algoritmy a trendy profesní přípravy učitelů MŠ, kompetence učitele MŠ. Zazněly závěry zdůvodňující a dovolávající se zkvalitňování procesu profesní přípravy učitelů MŠ, významu a důležitosti jejich celoživotního vzdělávání, a tím konkurenceschopnosti. Snaha přispět ke zkvalitnění učitelské přípravy budoucích učitelů MŠ na pedagogických fakultách byla společná všem předneseným příspěvkům.

V sekci **Dítě a kurikulum v primárním vzdělávání** účastníci v příspěvcích posuzovali požadavky na školní vzdělávací programy pro ZŠ vzhledem k možností rozvoje dítěte v roli žáka a oceňovali možnost tvořivého přístupu v implementaci kurikula do ŠVP a TVP. Ve výzkumných sondách byly zachyceny obtíže vyučujících při zavádění kurikulárních změn v praxi ZŠ a prezentovány i vybrané výsledky výzkumu kvality života dětí. Z diskuse bylo zřejmé, že se přítomní přiklání k tomu, co vedoucí sekce prof. Lukášová nazvala *edukační kulturou obratu*.

V sekci **Učitel a jeho profese v primárním vzdělávání: aktuální problémy a profesní příprava** byly prezentovány dílčí výsledky realizovaných výzkumů přípravného vzdělávání učitelů a jejich reálného výkonu. U domácích autorů byly zaměřeny na profesionální výkon učitele v inkluzivní primární škole,

evaluaci kvality průběžných a souvislých praxí, kvalitu autoevaluační zprávy školy a tvorbu jejího standardu. U zahraniční účastníků pak na výsledky kvantitativně-kvalitativního průzkumu názorů učitelů na klíčové obtíže ve výchovně-vzdělávacím procesu a náměty pro jejich řešení, mezikulturně zaměřené učivo na primární škole v příhraničních oblastech a realizaci profesních činností učitele primárního a preprimárního vzdělávání zkoumaných v rámci výzkumného projektu APVV. Účastníci sekce se shodli, že profese učitele v primárním vzdělávání i jejich přípravné vzdělávání s sebou nese mnoho podnětů k výzkumům i ke spolupráci.

Příspěvky v sekci **Otázky integrace přírodovědného a společenskovedního obsahu do vzdělávání** řešily využití dětských časopisů v poznávání světa dítětem, význam vycházky v edukaci dítěte, vybavenost zejména vesnických škol pro tělesnou výchovu, zjišťování dětských představ, technické vybavení družin pro rozvíjení osobnosti žáka. Diskutovalo se o vlivu multimédií a zejména internetu na děti. Každý z příspěvků určitým způsobem naplňoval cíle konference a ukazoval, že stále je to do značné míry učitel a jeho tvořivý potenciál, kdo určuje, jakou podobu proces vzdělávání má.

V sekci zabývající se **Otázkami podpory rozvoje pregramotnosti a počáteční čtenářské gramotnosti ve vzdělávání** řešily příspěvky problematiku rozvoje jazykových a komunikačních kompetencí dětí ve věku předškolním a na počátku školní docházky, prezentovaly výsledky realizovaných výzkumů, reflektovaly proměny, rozvoj a podporu řešené oblasti v edukaci. V diskusi zaznělo, že výsledky výzkumů potvrzují snižující se jazykové a řečové dovednosti dětí předškolního věku přicházejících do MŠ z rodinného prostředí, diskutovalo se o podpoře a rozvoji předčtenářství, utváření vztahu dítěte ke knize, o logopedické prevenci a péči v MŠ, o rozvoji počáteční čtenářské gramotnosti ve výuce na 1. stupni ZŠ a připravenosti učitelů ZŠ v této problematice.

Příspěvky v podsektci **Estetické výchovy ve vzdělávání dětí, žáků, studentů i učitelů** reflektovaly výtvarnou výchovu a její obsah v současných kurikulárních dokumentech, filozofování s dětmi prostřednictvím dramatické výchovy, význam a vztah prožitků a zkušeností a jejich odlišení od představ u dětí. Z diskuse vyplynulo, že je důležité věnovat v přípravě studentů učitelských oborů pozornost kulturním hodnotám výtvarného a dramatického umění a estetice obecněji.

V podsektci **Dramatická výchova ve vzdělávání dětí, žáků, studentů i učitelů** byly prezentovány aktuální otázky současného stavu dramatické výchovy

v primárním a preprimárním vzdělávání, problémy při zavádění dramatické výchovy do ŠVP a přístupy ve vzdělávání učitelů dramatické výchovy. Účastníci informovali o současné situaci ve svých regionech, o aktivitách, které vyvíjejí, diskutovali o potřebách praxe a o možnostech vzájemné spolupráce fakult při jejich řešení. Ze strany učitelů dramatické výchovy byla učitelům na 1. stupni ZŠ nabídnuta spolupráce při tvorbě metodických materiálů k plnění úkolů kurikulární reformy.

V průběhu jednání sekce **Specifika v práci učitele preprimárního a primárního vzdělávání** bylo na základě teoretických východisek a empiricko-výzkumných nálezů řešeno téma multikulturní výchovy, diskutovány otázky koexistence subkultur uvnitř jedné kultury, otázky přípravy učitele na podporu kritického myšlení u žáků primární školy, otázky respektování temperamentu žáka v edukačním procesu a vlivu vyučovacího stylu na interakční vztah učitele a žáka. Účastníkům byla rovněž představená detailně propracovaná procedura diagnózy školní zralosti.

Účastníci konference přispěli k dosažení cílů konference každý mírou rozpracování svého řešeného problému v příspěvku a svým vystoupením v diskusi v sekcích. Vzájemně informativně obohacující diskuse napomohla k naplnění cílů konference v širším kontextu, poněvadž se podařilo propojit zkušenostně znalostní pedagogický terén s terénem výzkumným.

Na zprávě se podíleli moderátoři sekcí, tedy H. Lukášová, L. Ries, A. Seberová, J. Karaffa, H. Cisovská, M. Švrčková, O. Šimík, A. Tomášová, J. Kusák. Přednesené příspěvky účastníků konference budou vydány ve sborníku z konference.

Radmila Burkovičová

Vzpomínka na doc. PhDr. Jiřího Vomáčku, CSc.

V březnu letošního roku by se dožil osmdesáti let jeden z významných českých odborníků v oblasti věd o výchově pan doc. Jiří Vomáčka. Před sedmi lety bohužel podlehl zákeřné nemoci. Zarmoutil tím své nejbližší, přátele a známé, stejně jako kolegy na katedře i celou pedagogickou veřejnost.

Doc. Jiří Vomáčka patřil ke generaci pedagogů, která vycházela z důkladné teoretické průpravy a z odborně širokého filozofického i psychologického záběru. Nebyly mu ale nikterak cizí ani praktické kontexty výchovy. Odborné pole pana

docenta Vomáčky bylo proto značně široké. Zabýval se teorií vědy, filozofií výchovy, dějinami i metodologií pedagogiky; v kontextu k procesu vzdělávání se hluboce zajímal i o řadu dalších témat, jako např. meziválečná reforma školství, výchova k evropanství a multikulturalitě či intersexuální výchově dětí. Jeho odborný zájem ale směřoval především k učitelství a ke školní výuce. V tematickém ohnisku vždy stála jeho zamilovaná problematika primárního vzdělávání, kterou i k praktické dokonalosti „ukoval“ jeho kdysi nedobrovolný odchod z vysoké školy do školské praxe.

Kromě nevšedních odborných kvalit charakterizoval pana Jiřího Vomáčku zejména jeho osobnostně lidský profil. Promítaly se v něm ty nejryzejší lidské vlastnosti: slušnost, lidskost, opravdovost, smysl pro spravedlnost a zejména jeho osobní statečnost. Pevné morální postoje prokázal nejen ve zlých dobách, které právě jemu surově nastavily tvář arogance, svévole a hlouposti. V devadesátých letech, kdy se nejprve vrátil na ústeckou univerzitu, kde zastával funkci prorektora, a poté pracoval u nás v Liberci, prokazoval, že je připraven opět bojovat proti nespravedlnosti, hlouposti a povrchnosti. Zastával a prosazoval tradiční univerzitní hodnoty, akademickou svobodu a kulturu.

Byla to právě rovina lidská, která v nás, kteří jsme s ním pracovali, vzbuzovala úctu a obdiv a vytvořila i pevná přátelská pouta. Jiří, jako skutečný učitel, uměl hledat a také velkoryse nacházet u druhých, ať už kolegů či studentů, pozitivní stránky a odborné potence. S noblesou dokázal bojovat za pravdu a s kultivovaností sobě vlastní druhé vést a přesvědčovat. Jiří nám chybí. A nejen proto, že stále není dobojováno.

Josef Horák, Petr Urbánek